

socials van fer que els tres germans i els seus consellers decidissin vendre la fàbrica. Tenien béns a Barcelona, tenien cases i coses així. El meu avi havia posat un hotel a Barcelona també. Aleshores només n'hi havia un o dos. L'hotel era a la plaça Palau i es deia Fonda de la Marina. De fet, els quatre germans no van visitar mai l'Escala de petits. Però quan es van fer més grans sí. En Francisco, més conegut per Pancho, era qui va dirigir la fàbrica a l'Escala. L'oncle Pancho hi va estar molt malalt d'una infecció intestinal. Un cop recuperat es va casar amb la Maria Guerra, qui l'havia cuidat, amb qui va tenir dos fills: Francisco i Maria.

"... el metge, com feien sempre quan no sabien que fer amb les criatures malaltisses, em recomana un canvi d'aires. Els meus pares m'envien a l'Escala quan jo tinc uns set anys perquè hi ha la tia Lola que viu sola en una casa del carrer Major perquè els seus fills viuen a Barcelona."

I VOS ANEU A L'ESCALA A LA CASA DE LA LOLA, NO? PER QUÈ LA LOLA VA VENIR A L'ESCALA?

Això mateix. Perquè, com abans he dit, van declarar una malaltia degenerativa a en Joan Pellicer i per raons de clima van anar a viure a l'Escala. A l'Escala la tia Lola hi va anar amb la filla Maria; en Josep Lluís estudiava a Barcelona. Amb qui tenia molt d'amistat era amb l'escriptora Caterina Albert Paradís. De fet, ella es va arruïnar amb els intents de curar en Joan sense sort perquè ell va morir crec el 1914. La Maria es va casar amb en Miret i se'n va anar a viure a l'Argentina. Quan van tornar, van invertir una fortuna a fer barques de bou per fer pesca d'altura i va ser una ruïna. Les carcasses d'aquestes barques van romandre a la Clota molt de temps. Llavors la Lola va quedar vídua i es va quedar a viure a l'Escala, acompanyada per la minyona escalenca Genoveva. La filla també va ser acollida a Barcelona pel pare d'en Joan Pellicer i una mica entre tots van protegir la tia Lola.

QUAN COMENCEU A VENIR A L'ESCALA? A QUINS ANYS?

El meu pare es casa amb Elisa Vallès, filla d'un farmacèutic de Gràcia, i jo de petit estic malalt i el metge, com feien sempre quan no sabien que fer amb les criatures malaltisses, em recomana un canvi d'aires. Els meus pares m'envien

a l'Escala quan jo tinc uns set anys perquè hi ha la tia Lola que viu sola en una casa del carrer Major perquè els seus fills viuen a Barcelona. Això és cap a l'any 15. En Joan Pellicer ja havia mort. Em trobava a casa de la tia Lola i hi anava cap a la primavera jo sol. Corria per tots els carrers, coneixia a tothom i em ficava a totes les cases. Davant la casa de la tia Lola hi havia una barberia que era d'en Rafel Pata.

QUÈ ENS POT EXPLICAR DE LA GENT DE L'ESCALA QUE VAU CONÈIXER ALESHORES?

D'en Rafel Pata recordo tocava l'acordió i era un home molt simpàtic. Totes les criatures d'allà ens hi reuníem. Després coneixia l'Esquirol² que era molt interessant. L'Esquirol sempre vestia de blanc i a la seva botiga s'hi venia de tot: postals, records, rellotges i tota mena d'objectes emporitans. La Francisqueta, la seva dona, m'estimava molt i em convidava sovint a dinar perquè no tenien fills. Recordo que van fer una broma a l'Esquirol. Li van pujar un burro al balcó i no sabia com treure'l. Davant de la casa de l'Esquirol hi vivia en Tasis. Aquest era fuster, tenia un fill que tenia la meua edat i ens vam fer molt amics. Va fer la carrera de mestre, va anar a parar a Cadaqués i el van matar els revolucionaris de Cadaqués³. Pobre Tasis, un desastre. Després, al costat de casa de l'Esquirol hi vivia en Gou⁴, que era l'alcalde. Tenia un fill que era una mica més gran que jo. Sovint jo anava d'una casa a l'altra. Després també coneixia els Pi, que eren dos germans. Un era el metge i l'altre, en Lluís, tenia dos fills: en Rafel i en Fernando. També érem molt amics. Els Pi eren propietaris de mig poble d'Empúries.

RECORDEU UN TAL BERA-BERA?

Sí, és clar. Era un oncle de la Remei, la dona d'en Lluís Pi. Sempre anava implacablement vestit. Passejava per l'Escala amb el seu uniforme de Marina, amb gorra de plat i galons. Tota la canalla li anàvem al darrera i ens explicava coses dels carlins. Nosaltres dèiem "que vénen els carlins" i ell començava a córrer com espirat. En Pi era un home molt assenyat i en Bera-Bera vivia amb ells. Tenia una casa a la plaça que hi ha al costat del carrer Major. Després hi havia el farmacèutic, en Guillot, que tenia dues filles. Una tenia la meua edat, la Maria. Amb aquest érem molt amics perquè la meua tia tenia relació amb ells i jo em vaig fer molt amic de la filles. Després, Joan Massanet va posar una altra farmàcia a la platja. A la farmàcia d'en Guillot s'hi reunien al vespre el farmacèutic, el general Poch⁵, l'enginyer Francesc

Moisés Broggi als 14 anys d'edat.

Rodero, els germans Albert, el meu Pancho i el meu pare per fer tertúlies. En Rodero era un enginyer forestal que era amic del meu pare.

PER AQUELLA ÈPOCA VAN DESCOBRIR L'ESTÀTUA DE L'ESCALAPI. RECORDEU SI LA GENT DE L'ESCALA ESTAVA CONTENTA AMB AQUEST DESCOBRIMENT?

Aquella època va ser la d'Empúries i en Puig i Cadafalch va descobrir el temple de l'Esculapi. Jo tenia relació amb l'Esquirol que anava tot sovint a les Ruïnes. Lo d'Empúries va ser fantàstic i el que va fer l'Esquirol va ser molt important. Va fotografiar-ho tot perquè les belleses naturals de l'Escala són fantàstiques, com Montgó.

RECORDEU LA CONSTRUCCIÓ DE L'HOTEL EMPÚRIES? LA HISTÒRIA DE PER QUÈ ES VA FER?

Recordo perquè era en Gambo⁶, que era fill del que tenia l'hotel important de l'Escala. Hi havia dos hotels, la Fonda Sureda, a la plaça que hi ha baixant a la platja a mà esquerra, i el Gambo, a les voltes que hi havia al carrer Hospital. Els Gambo, pare i fill, es van enfadar i el fill va decidir fer l'Hotel Empúries. Era al principi de les Ruïnes d'Empúries.

Moisés Broggi amb uns amics a l'Escala l'any 1928.